

VEEL WAARNEMINGEN VAN BRUINVISSEN *PHOCOENA PHOCOENA*
IN NEDERLANDSE KUSTWATEREN IN 1997

MANY RECORDS OF HARBOUR PORPOISE IN DUTCH WATERS IN 1997

KEES (C.J.) CAMPHUYSEN

*NZG Marine mammal database, c/o Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee
Postbus 59, 1790 AB Den Burg, Texel
e-mail camphuys@nioz.nl*

No Harbour Porpoises were reported from Dutch coastal waters in January 1997, but these cetaceans were common in February, March and April. Multiple sightings from seawatching sites include many records from the coast of Zuid-Holland. Ship-based surveys along the Wadden Sea islands have demonstrated the rapid decline in numbers in early summer. Harbour Porpoises were rare June-September and the first porpoises were recorded again late October, both during ship-based surveys and from seawatching sites. Since the come-back of Harbour Porpoises in Dutch waters in the late 1980s, annual wintering numbers fluctuate widely, with spring 1994, 1996, and 1997 being exceptionally 'productive'. Harbour Porpoises are now regular winter visitors in Dutch coastal waters, mainly off the coast of Noord-Holland and along the Wadden Sea islands, being most numerous between December and early April.

Waarnemingen van zeezoogdieren worden al enkele tientallen jaren verzameld door zeetrekters, sinds 1991 verenigd in de Nederlandse Zeevogelgroep. Dankzij de volhoudendheid van de zeetrekters, dagelijks actief sinds 1972 op een flink aantal vaste telposten langs de kust, zijn zowel het ontbreken van Bruinvissen *Phocoena phocoena* in de jaren zeventig als hun *come-back* in de jaren tachtig nauwkeurig gedocumenteerd (Camphuysen & Leopold 1993, Camphuysen 1994). Tegenwoordig bellen de meeste 'vaste tellers' van de werkgroep Club van Zeetrekwaarnemers hun Bruinviswaarnemingen onmiddellijk door, zodat een goed beeld wordt gevormd van de sterk wisselende aantallen in onze kustwateren. Sinds 1987 worden ook veel tellingen van vogels en zeezoogdieren vanaf schepen uitgevoerd, waardoor ook een ruimtelijke indruk van het voorkomen van Bruinvissen in onze kustwateren is gevormd (Camphuysen & Leopold 1993).

In de eerste helft van 1997 werden opvallend veel Bruinvissen in de Nederlandse kustwateren gesignaleerd. Ofschoon in januari nog geen enkel exemplaar werd gerapporteerd kwamen er de drie maanden daarna zoveel gevallen binnen dat er sprake is van een topjaar (Tabel 1). Op grond van de waarnemingen bij Camperduin en Scheveningen, twee telposten die vrijwel dagelijks worden bemand, kan worden vastgesteld dat de Bruinvissen in april net zo plotseling weer verdwenen als ze in februari waren verschenen. Alleen in maart en april werden ook door 'derden' nog Bruinvissen in onze kustwateren gezien: in maart vier vanaf

Tabel 1. Waarnemingen van Bruinvissen vanaf zeetrekposten, januari-mei 1997 (totaal aantal dieren tussen haakjes).

Table 1. Records of Harbour Porpoises from seawatching sites, January-May 1997 (total number of individuals in parentheses).

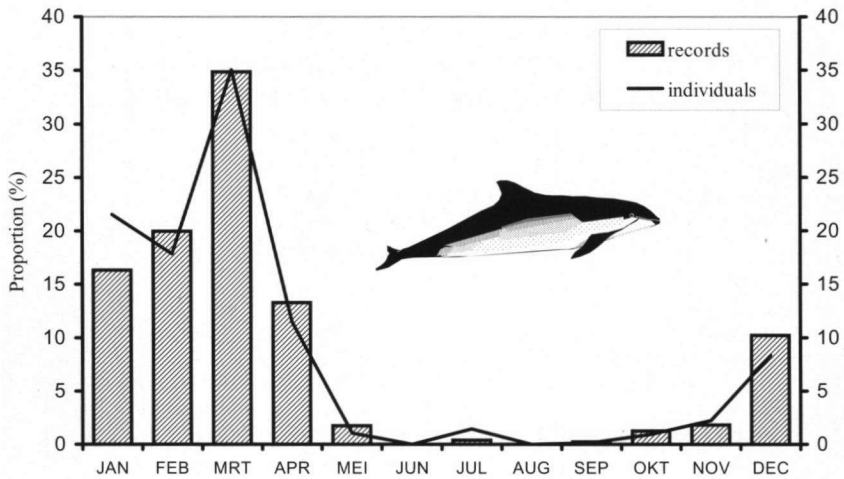
Telpost Site	januari Jan	februari Feb	maart Mar	april Apr	mei May	totaal Total
Ameland p9	-	-	3 (4)	-	-	3 (4)
Huisduinen	-	1 (2)	-	1 (1)	-	2 (3)
Camperduin	-	9 (11)	20 (30)	8 (11)	-	37 (52)
Katwijk	-	5 (7)	-	-	-	5 (7)
Scheveningen	-	5 (12)	14 (41)	3 (5)	-	22 (58)
Totaal Totals	-	20 (32)	37 (75)	12 (17)	-	69 (124)

de *Krukel* in de Waddenzee, in april één exemplaar vanaf de veerboot naar Texel (P. Honkoop), één vanaf de het SBB schip de *Phoca* (R. Hammer) en vier vanaf het NIOZ onderzoeksschip *Navicula* (Kees van der Star) in de Waddenzee.

Systematische tellingen in de kustwateren van Texel tot aan Borkum in april vanaf RV *Navicula* leverden 28 waarnemingen op (totaal 51 exemplaren; Camphuysen & Leopold *ongepubl. materiaal*). Een maand later waren Bruinvissen al aanmerkelijk schaarser (4 waarnemingen, 6 dieren). In de maanden juni, juli en september werd in hetzelfde gebied slechts één enkele Bruinvis gezien, terwijl er vanaf de kust geen enkel exemplaar werd gemeld. Pas eind oktober kwamen weer enkele meldingen binnen.

Wanneer de waarnemingen van Bruinvissen door zeetrekters vanaf de kust sinds 1986 per maand worden uitgewerkt, dan blijkt dat dit zeezoogdier in de maanden december-april het meest talrijk voorkomt (Figuur 1). In maart werden de meeste Bruinvissen gezien (95 meldingen, 155 exemplaren). Het is opvallend dat in de paar jaren met uitzonderlijk grote aantallen de meeste waarnemingen tamelijk laat in het seizoen plaatsvinden (Camphuysen 1994, Leopold 1996), terwijl in andere jaren vooral in december-februari Bruinvissen worden gezien.

's Zomers wordt tegenwoordig vrijwel geen Bruinvis in Nederland waargenomen, ofschoon deze soort vroeger toch een typische verschijning in dit jaargetijde was (Verwey 1975ab). Om het voorkomen van deze en andere walvis-

Figuur 1. Seizoenpatroon van Bruinviswaarnemingen (gecorrigeerd voor verschillen in waarnemingsinspanning) tijdens zeetrekellingen in Nederland sinds 1986.

Figure 1. Seasonal pattern of Harbour Porpoise sightings (corrected for observer effort) during systematic seawatches in The Netherlands since 1986.

achtigen in Nederland goed te volgen is het belangrijk dat iedereen zijn waarnemingen aan een centraal adres doorgeeft. De NZG *Marine mammal database* is nu, vooral bij gebrek aan beter, veruit de grootste gegevensbank van waarnemingen van walvisachtigen in onze wateren. Belangstellenden worden uitgenodigd uit deze gegevens te putten, terwijl waarnemers worden opgeroepen hun gegevens zo snel mogelijk en zo uitvoerig mogelijk gedocumenteerd door te geven.

Mijn dank gaat uit naar de zeetrekwaarnemers van Scheveningen, Camperduin, Katwijk, Ameland en Huisduinen en naar Rob Hammer, Pieter Honkoop en Kees van der Star voor de verstrekte gegevens.

- Camphuysen C.J. 1994. The Harbour Porpoise *Phocoena phocoena* in the southern North Sea, II: a come-back in Dutch coastal waters? *Lutra* 37: 54-61.
- Camphuysen C.J. & Leopold M.F. 1993. The Harbour Porpoise *Phocoena phocoena* in the southern North Sea, particularly the Dutch sector. *Lutra* 36: 1-24.
- Camphuysen C.J., Leopold M.F. & Smeenk C. *in prep.* Cetaceans in the central southern North Sea: a review of recent sightings. submitted *Lutra*.
- Leopold M.F. 1996. Recordantallen Bruinvissen *Phocoena phocoena* en Roodkeelduikers *Gavia stellata*. *Sula* 10: 105-107.
- Verwey J. 1975a. The cetaceans *Phocoena phocoena* and *Tursiops truncatus* in the Marsdiep area (Dutch Wadden Sea) in the years 1931-1973, part 1. *Publ. & Versl. Nederl. Inst. Onderz. Zee*, 17a: 1-98.
- Verwey J. 1975b. The cetaceans *Phocoena phocoena* and *Tursiops truncatus* in the Marsdiep area (Dutch Wadden Sea) in the years 1931-1973, part 2. *Publ. & Versl. Nederl. Inst. Onderz. Zee*, 17b: 99-153.